

Ti år med formidling af aldringsforskning på Medicinsk Museion

Medicinsk Museion har som universitetsmuseum haft både forskning, udstillinger og forskningsformidling om aldring på programmet i de sidste år.

Der er vel ikke noget mærkeligt i, at et museum interesserer sig for alder og aldring. Et kulturhistorisk museum som Medicinsk Museion er fyldt med gamle ting – fortidslevn, der fortæller om livet i ”de gamle dage”. Fortidens genstande, der minder om tidens gang, er vel et oplagt bagtæppe for en interesse i det almene menneskelige vilkår, at vi ældes. Gennem de seneste 10 år har Medicinsk Museion forfulgt denne interesse gennem en efterhånden lang række af udstillings- og forskningsinitiativer. I denne formidlingsartikel vil jeg foretage en gennemgang af nogle af disse aktiviteter og overveje, hvad museet har

fået ud af en dekades livtag med formidling af alder, aldring og aldringsforskning.

Medicinsk Museion hører under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet med placering i det oprindelige Kongelige Kirurgiske Akademi i Bredgade fra 1787 – bygninger, der frem til 1942 husede universitetets lægeuddannelse og på mange måder er stedet, hvor moderne dansk sundhedsvidenskabelig forskning havde sin vugge. Museet, der i 1907 blev grundlagt som Medicinsk-Historisk Museum af en gruppe københavnske læger og siden 1918 har hørt under universitetet, fristede op gennem anden halvdel

af 1900-tallet en meget svingede tilværelse. I perioder var aktiviteten og ambitionerne høje – i andre sled manglede ressourcer på potentialet, og i slutningen af 1990erne var dets eksistens alvorligt truet. Det blev derfor et vendepunkt, da universitetet besluttede at genbesætte det ledige professorat i medicinhistorie og dermed give museet et fagligt løft. Fra årtusindeskiftet og frem til 2015 blev museet dermed ledet af professor Thomas Söderqvist, der satte sig for at skabe en ny vision for et medicinsk universitetsmuseum. Foruden det signifikante navneskifte i 2004 til Medicinsk Museion, kom især to ”indsatsområder” til

Ingrid Sofe Frederikke Larsen Født 1905. Fra udstillingen *Oldetopia* på Medicinsk Museion, kunstfotograf Liv Carlé Mortensen, 2007.

100 Lysår: Johanne Mikoline Nielsine Jensen. Født 1907. Fra udstillingen *Oldetopia* på Medicinsk Museion, kunstfotograf Liv Carlé Mortensen, 2007.

at være kendetegnede for det revitaliserede Medicin-Historiske Museum: For det første en satsning på medicinens materialitet, hvor museets forskning og praksis har kredset om interessen for at forstå og udfordre museumsgenstandes tiltrækning eller mangel på samme (Söderqvist, Ben-card & Mordhorst, 2009). For det andet blev museets nye identitet udviklet rundt om et bevidst mål om at hente den moderne biomedicin ind på museet. Som hjemmehørende på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet kunne museet opbygge et tæt forhold til universitets forskningsmiljøer, og dermed opnå adgang til den moderne medicinske videnskab. Strategien fik efterhånden en stadig mere tydelig form, hvor begrebet *forskningsskommunikation* blev omdrejningspunkt for en stor del af de museale aktiviteter (Söderqvist & Pedersen, 2013).

At alder, aldring og aldringsforskning er blevet tilbagevendende temaer for Medicinsk Museions virksomhed skyldes bl.a. denne tætte forbindelse til universitets forskning. Det begyndte med udstillingen "Oldetopia – en udstilling om alder og aldring" i 2007 og fortsatte i Center for Sund Aldring (CESA), som museet har været en del af siden centeret blev dannet i 2009. Dermed har museet i høj grad udviklet sin nuværende identitet igennem engagementet i alder, aldring og aldringsforskning.

Oldetopia – en udstilling om alder og aldring

Det, der i første omgang fik Medicinsk Museion til at kaste sig over aldringstemaet, var dog, at museet kunne fejre sit hundredeårs jubilæum i 2007. Dette kaldte på en fejring, der også gerne skulle matche museets ambitioner om at slå dørene op for en ny vision. *Oldetopia* var som udstilling et meget ambitiøst projekt,

der blev lagt an som en stor særudstilling om et bredt kulturhistorisk og sundhedsvidenskabeligt emne. Foruden at være et fødselsdagsrelevant emne, blev alder og aldring præsenteret som et aktuelt præsenserende samfundsproblem, der påkaldte stillingtagen og handling. Udstillingen havde to hovedpræmisses, formuleret i udstillingens katalog af hovedkuratoren Camilla Mordhorst: "Vi bliver en verden af gamle" og "Alderdommen er ikke, hvad den har været" (Mordhorst & Pedersen 2007). Med dette udgangspunkt udforskede udstillingens otte tematiske rum forskellige historiske, eksistentielle, samfundsmæssige og biologiske problematikker knyttet til alder og aldring. Udstillingens materiale var en blanding af genstande fra museets samlinger, nyindsamlinger, fotografier og kunstværker – det var et overflødhedshorn af eksempler på, hvordan alder og aldring blev opfattet før og nu, hvilket de enkelte rums overskrifter måske giver et indtryk af: *Livets alder, Det aldrende samfund, Alderens tegn, Alderens sygdomme, Det lange liv, Med styrke mod svækkelse, Drømmen om evig ungdom og Nye livsperspektiver*. Publikum blev præsenteret for rundorme, gebisser, hofteproteser, botoxflasker, allegoriske livstrapper og den påståede gibsafstøbning af 1600-tallets længelever Christian Jakobsen Drakenberg. Foruden den over 200 kvm store udstilling i museets stueetage, bestod Oldetopia-projektet også af et monografisk katalog med artikler af aldringsforskere, et webpubliceret undervisningsmateriale tiltænkt gymnasieniveauet og fotokunstprojektet *100 lysår* – som nu også pryder dette nummer af Tidsskriftet Gerontologi med udvalgte eksemplarer. Alt i alt var udstillingen en kraftpræstation af museet, der på dette tidspunkt ikke før havde prøvet kræfter med så stor en satsning, men desværre

Gennem de seneste godt ti år har Medicinsk Museion, Københavns Universitets museum for medicinens kultur og historie, haft alder, aldring og aldringsforskning som et af sine gennemgående arbejdsområder, bl.a. som en del af Center for Sund Aldring. Artiklen giver eksempler på formidlingsprojekter og overvejer, hvad museet har lært gennem sit engagement i aldringstemaet.

Bente Vinge Pedersen

Cand.mag. i historie og dansk fra RUC.
Museumsinspektør og udstillingsleder,
Medicinsk Museion.
bvpn@sund.ku.dk

Kristine Holst Sørensen. Født 1906. Fra udstillingen *Oldetopia* på Medicinsk Museion, kunstfotograf Liv Carlé Mortensen, 2007.

opnåede den ikke et kæmpe besøgstal, og det følte som spild af mange gode kræfter at pakke den ned igen allerede godt et år efter åbningen.

Oldetopia var tiltænkt to primære målgrupper: Den første var generationen af 60+, der måske ikke følte sig rigtig gamle selv, men måske ville have den fremskredne aldring inde på livet gennem deres egne forældre. For dem vil den moderne medicins muligheder formodentlig gøre deres egen alderdom meget anderledes end deres forældres, hvilket udstillingen lagde op til at reflektere over. Den anden målgruppe var gymnasieungdommen.

Det var tanken, at udsigten til selv at skulle leve et langt liv, og måske også gennem en fascination af de videnskabelige potentialer for manipulation af livslængde, ville give de unge lyst til at forholde sig til temaet. Men så nemt var det ikke. Hvor vores omvisere kunne berette, at det ældre publikum lod sig betage af udstillingens eksempler på forfaldets skønhed og poesi, som fx et billedet af tekstilkunstneren Karoline Kjeldtofts kjole med indkig til mormorarme og nøgne rynket rygghud, rynkede ungdommen på næsen og fandt billederne af alder og aldring nærmest ulækre.

Lysår og blyantstegning: at få øje på alderen og det levede liv

En del af *Oldetopia* fik dog et længere efterliv, og har desuden banet vej for andre lignede initiativer på museet. Fotokunstneren Liv Carlé Mortensen blev godt et år før udstillingen skulle åbne kommissioneret til at lave en fotoserie med portrætter af personer, der fyldte 100 år i museets jubilæumsår 2007. Hvor selve *Oldetopia* udstillingen var en blanding af kulturhistorie, forskning og kunst – og i sin fortællestil var meget videnstung – var fotoværkserien "100 Lysår – 15 portrætter af hundredårige" et poetisk, kalejdoskopisk og fabulerende kunstværk, der åbnede for friere fortolkning. Museet efterlyste 100-års fødselarer gennem *Ældre Sagens* medlemsblad og fik derigennem kontakt til 12 kvinder og 3 mænd. Hvert billede blev til på baggrund af en samtale mellem fotografen og den portrætterede, og kom til at fremstå som farverige kollager, hvor de hundredeårige var placeret i minderne fra deres liv. Eksempelvis Lilly Agnete Mortensen, hvis ansigt bryder frem i brudstykker af hendes fars billedkunst. Hvert billede var ledsaget af en lille tekst skrevet over de interview, som Liv Carlé Mortensen lavede under optagelsen, og her får man den uddybende forklaring på de centrale motiver. Selvom værkserien benytter sig af det samme greb, nemlig at placere de portrætterede i reminiscenser fra deres liv, er det 15 meget forskellige billeder, der ikke mindst har formået at fange de forskellige personligheder. Billederne udstråler alt fra skrøbelighed til brykshed, og de rummer både humor og smerte. Portrætterne går tæt på, men Liv Carlé Mortensen har formået at gå lige til grænsen. Fotoserien har været udstillet på museet og på fakultetet af flere omgange, og portrætterne er efterspurgt som il-

lustrationer i forskellige aldringsrelateret publikationer.

Den kunstneriske udforskning af alderdommen og aldring fortsatte på Medicinsk Museion, da museet blev en del af Center for Sund Aldring (CESA) i 2009. Den engelske kunstner Lucy Lyons kom til museet som postdoc i et projekt knyttet til CESA-programmet "Health Promotion and Innovation", hvor museets centeraktiviteter var placeret. Museets forskningsinteresse spændte fra medicinhistoriske/filosofiske (Bülow & Söderqvist, 2014; Bülow & Holm, 2016) til digital humanities-tilgange (Bertoli, 2013) og kredsedede ofte om begrebet "public engagement with science". Her placerede Lucy Lyons' projekt sig med et bud på, hvordan man kan skabe engagement i – eller måske snarere forståelse for – fænomener, som fremstår fremmede for en, hvilket *Oldetopia* jo havde vist, at alderdom kan være et eksempel på. Lyons' projekt havde overskriften "Oplevelser af aldring", og havde som mål at komme tættere på aldring og alderdom som erfarede, kropslige fænomener. Det metodiske udgangspunkt i projektet var baseret på blyanttegning som erkendelsesform: en måde at komme til at forstå det fremmedartede, uforståelige og særegne er kort sagt igennem at koncentrere sin tid og opmærksomhed om at 'tegne for at se'. Undersøgelserne bragte Lyons vidt omkring – fra besøg på Plejehjemmet Lotte, gennem studier af hofteknogler i museets samlinger, til en større eftersøgning af, hvad der egentlig skete med Dronning Ingrid's rollator. Hun tegnede sig gennem alle møder på sin vej. Hvad enten det var en plejehjemsbeboer (med samtykke) eller genstande fra museets samlinger, var udbyttet af øvelsen med hendes egne ord, at empati voksede frem, mens hun tilbragte tid med at gøre sig umage med at tegne,

dét hun så (1). Det kunstneriske produkt – tegningerne – var ikke det vigtigste for forskningsprojektet, men Lyons udstillede tegninger fra sine skitsebøger på Medicinsk Museion i 2012, og videreformidlede dermed nogle sine erkendelser om aldring, alderdom og aldringens genstande. Tegnetoden blev også videreformidlet til museets besøgende gennem workshops, hvor formålet var at bruge blyantsspidsen til et skabe et nærvær, der ofte er svært at etablere med et museums urørlige genstande.

Liv Carlé Mortensen og Lucy Lyons projekter repræsenterede begge et ønske om at se bag ved det umiddelbare, begge benyttede de sig af at tilbringe tid sammen med det eller dem, de skabte billeder af, og de viste dermed, hvordan kunstens greb kan give uddybede oplevelser af alderdom og aldring.

Forskningsstreger og Instagram: kommunikation af sund aldringsforskning

Samarbejdet med CESA ændrede sig over tid fra mere forskningsorienterede aktiviteter til, at Medicinsk Museion blev en platform for centrets forskningskommunikation og derigennem styrkede sin forskning i på dette område. Dermed blev det i højere grad end før det øvrige centers forskning, og ikke så meget museets egen, der blev omdrejningspunkt for aktiviteterne. Med en nyansat eventkurator og en sociale medier-kurator satte Medicinsk Museion fokus på at udvikle nye formidlingsformater. Det blev til et par år mellem 2014 og 2017, hvor der blev eksperimenteret med, hvordan centrets forskere kunne formidle deres forskning for et bredere publikum. Eksempelvis eventen *Forskningsstreger*, udviklet sammen med Danske Tegneserieråd, hvor forskere mødte tegneserietegnere i en direkte battle på

gulvet i museets auditorium. For de sociale mediers vedkommende var det ambitionen at få engageret centrets forskere i selv at formidle deres forskning – ud fra en ide om, at disse nye medier gav mulighed for at opbygge en tættere relation mellem forskere og dem, denne forskning vedrørte i befolkningen. Det viste sig at være svært over en bred kam at engagere forskere i at udnytte de nye kommunikationskanaler til bred folkelig formidling – måske også fordi de sociale medier udviklede sig i retninger, hvor det personlige nogle gange forsvandt til fordel for kommercielle strategier. I stedet begyndte museet at udvikle indhold på vegne af forskningen, som det fx kan ses på Instagramprofilen "Sund Aldring". Her kan man finde serier af forskerportrætter, tilpasset mediets visuelle formsprog.

Tilbage til udstillingerne: nye veje til samtale

Vanskelighederne med at få forskningsformidlingen på de sociale medier for alvor op at flyve, har i de seneste år ført Medicinsk Museions aldringsforskningsengagement tilbage til museets kerneaktivitet: udstilling. Men der er sket en del med formen siden *Oldetopia* for 10 år siden fyldte stueetagen. I 2016 åbnede "Rum til aldring" – et rum i den offentlige udstilling udelukkende dedikeret til at beskæftige sig med alder og aldring. Første lille udstillingsinitiativ handlede om hjerneforskning, både historisk og med afsæt i et CESA forskningsprojekt (2). Andet projekt var "Livet på spil" – en interaktiv installation udviklet som en roulette, hvor fire deltagere kan dyste om at få den længstlevende krop ved at trække de fem "bedste" kropsdele. Hver kropsdel har en skavank, en sygdom eller en styrke, der udløser enten plus eller minus – eller ingen ændring – til den gennemsnitlige levealder. Spillet blev udviklet i tæt samar-

Det var tanken, at udsigten til selv at skulle leve et langt liv, og måske også gennem en fascination af de videnskabelige potentialer for manipulation af livslængde, ville give de unge lyst til at forholde sig til tematikken. Men så nemt var det ikke.

bejde med en lang række CESA-forskere, med patientforeninger og spilnørder, og det er lykkedes at lave et samtaleværktøj, der for det første introducerer til aldringsforskningens mange discipliner, aldringens kompleksitet og ukurante karakter, og for det andet inviterer til engagerende samtale mellem spildeltagerne.

Spillet peger på noget af det, som museet gerne vil blive endnu bedre til, nemlig at skabe grobund for meningsfuld samtale og vidensudveksling mellem forskere og lægpersoner. Som kanal for forskningskommunikation kan udstillingerne præsentere eksempler fra aldringsforskningen, som det allerede skete i *Oldetopia*, men hvis der også skal skabes en dialog med de besøgende, må formidlingen række ud i de levede liv og den erfaring, den enkelte har gjort sig. Den erfaring fik museet bl.a. med sig fra kunstprojekterne. Det seneste udstillingsinitiativ, også udviklet i CESA-regi, er "Kintsugi – gyldne kropsreparationer" fra 2017. Kintsugi er en gammel japansk metode til reparation af ituslået keramik, der i stedet for at skjule skaden, fremhæver den ved hjælp af guld. Udstillingsmontrene er fyldt med eksempler på "kropskintsugi" – reparationer af kroppen, som museets samlinger er fulde af: tandproteser, hoftesøm og pacemakere, for at nævne nogle. Samtidig spørger udstillingen om kintsugibegrebet kan bruges som metafor for sund aldring, fordi det omfavner det faktum, at vi livet igennem får skrammer, og at reparationer er en del af livets gang. Kintsugiudstillingen er

ikke en formidling af allerede eksisterende forskning. Den gør brug af museets medicinhistoriske genstande, men ikke for at fortælle historien om dem. I stedet har udstillingen skabt et helt nyt koncept med det formål at lægge op til yderligere samtale, refleksion og diskussion – en diskussion, der kan have mange deltagere, og som Medicinsk Museion kommer til at invitere til i de kommende års aktiviteter.

Afrunding

Medicinsk Museions favntag med aldringstemaet har de seneste ti år ført vidt omkring. I dag står det klart, at museet som institution har en oplagt mulighed for at stille sig til rådighed for nødvendige samtaler i spektret mellem højt specialiseret forskning og levet hverdagsliv. Interessen retter sig efter i højere grad at komme i direkte kontakt med både unge og ældre. Videreudvikling af den måde, museet benytter sig af frivillige pensionerede sundhedsprofessionelle, samt udvikling af undervisningsprogrammer for kommende personale i ældrepleje, ligger på tegnebrættet for fremtidens museale aktivitet.

Referencer:

Bertoli, A. (2013). *Web-Based Research Methods and Social Media: Investigating Type 2 Diabetes, Communication and Identity*. I: Richards, R. & Creek, J., red., *Chronicity, Care and Complexity*. Oxford, UK: Inter-Disciplinary Press, s. 15-24.
Bülow, M. H. & Holm, M. (2016). *Queering*

'Successful Ageing', *Dementia and Alzheimer's Research. Body & Society*, 22(3), s. 77-102.

Bülow, M. H. & Söderqvist, T. (2014). Successful ageing: A historical overview and critical analysis of a successful concept. I: *Journal of Aging Studies*, 31, s. 139-149.

Mordhorst, C. & Pedersen, B. V., red. (2007). *Oldetopia – en udstilling om alder og aldring*. København: Medicinsk Museion.

Söderqvist, T., Bencard, A. & Mordhorst, C. (2009). Between Meaning Culture and Presence Effects: Contemporary Biomedical Objects as a Challenge to Museums. *Studies in History and Philosophy of Science*, 40, s. 431-38.

Söderqvist, T. & Pedersen, B. V. (2013). Biomedicine on Display, Copenhagen's Medical Museion. I: Alberti, S. J. M. M. & Hallam, E., red., *Medical Museums: Past, Present, Future*. UK: The Royal College of Surgeons in England, s. 144-157

Noter

- 1 Lucy Lyons har beskrevet sit projekt i blogposter på Medicinsk Museions hjemmeside. Se eksempelvis: <http://www.museion.ku.dk/da/aktuelt/udstillinger/oplevelser-af-aldring/> (Tilgået 28/3-2018).
- 2 Forskningsprojektet "Lev Aktivt – Sund Aldring": <http://www.museion.ku.dk/da/2015/09/hjernen-naar-vi-bliver-gamle/> (Tilgået 30/3-2018).